

บทที่ 1

บทนำ

บทที่หนึ่งเป็นบทนำของรายงานการศึกษานี้ แบ่งการเสนอเรื่องออกเป็น 5 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่งกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา ส่วนที่สองวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่วนที่สามกล่าวถึงขอบเขตของการศึกษา การให้นิยามศัพท์ในการศึกษา ส่วนสุดท้ายเป็นเรื่องประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศชาติในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะผลกระทบต่อความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ซึ่งความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือ การไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาล (ซึ่งนำโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี) จึงมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนอันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2549)

การประเมินกระบวนการปฏิบัติและติดตามงาน (Monitoring and Implementation on Evaluation) ในโครงการนี้มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ผลงานของโครงการประสบผลสำเร็จ การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาล เริ่มดำเนินงาน และอนุมัติเงินกู้ในปี 2544 และ ยังมีหลายหมู่บ้านที่ยังไม่ผ่านการประเมินความพร้อม จึงยังไม่ได้ดำเนินงาน ฉะนั้น การดำเนินงานนโยบายกองทุนเป็นโครงการที่น่าจะได้มีการประเมินผลเพื่อใช้ในการพัฒนา และตัดสินใจดำเนินการต่อหรือแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะดำเนินงาน ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิก

ชุมชนที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้าน: ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านทุ่งใหญ่ ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ขึ้น ประชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

จึงประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2544 เพื่อให้มีอำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนงาน ในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ต่อมาได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และได้มีการโอนเงินครั้งแรกสู่ 7125 กองทุนจำนวนเงิน 7125 ล้านบาท เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2545 โดยมีเป้าหมายทั้งประเทศ 74881 กองทุน ปัจจุบันรัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณกองทุนทั่วประเทศจำนวน 78829 กองทุน จำนวนเงิน 78829 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2549)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยการประเมินสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและปัจจัยผลผลิต เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับปรุงโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยการประเมินสภาพแวดล้อม, ปัจจัยนำเข้า, ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลผลิต
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อ โครงการกองทุนหมู่บ้าน: ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งใหญ่ หมู่ 12 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับวิจัยประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน: ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งใหญ่ หมู่ 12 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยประเมินสภาพแวดล้อม, ปัจจัยนำเข้า, ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลผลิต ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของซีปปี (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (1985)

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ทำการศึกษาวิจัยประเมินผลโครงการหมู่บ้านที่อยู่อาศัยใน หมู่บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ 12 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนประชากรในโครงการกองทุนหมู่บ้าน 185 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัย และเก็บข้อมูลในช่วง วันที่ 10 กันยายน - 20 มกราคม 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการ ความหมาย คือ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบและนำผลมาใช้ในการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ

CIPP Model คือ เป็นแบบจำลองที่เน้นการประเมินเพื่อนำสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งมีนิยามของการประเมินว่าเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

การประเมินสถานะแวดล้อมหรือบริบท (Context Evaluation) คือ เป็นการประเมินโครงการที่เกี่ยวกับนโยบาย ปรัชญา เป้าหมาย แรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแรงกดดันทางการเมือง สารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ/ กิจกรรม ที่เหมาะสมต่อไป

การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร (Input Evaluation) คือ เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เป็นการประเมินเพื่่อมุ่งเน้นว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ แผนหรือโครงการที่เสนอเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงตรงไหนสารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อวางแผนการจัดโปรแกรมหรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) คือ เป็นการประเมินผลขณะดำเนินงาน หรือประเมินในเชิงความก้าวหน้า หรือประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการในวงจรการบริหารโครงการ ศึกษาปัญหาและอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย เป็นการประเมินเพื่อหาสาเหตุ การประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของโครงการนั่นเอง สารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ การควบคุมหรือปรับปรุงแก้ไข วิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมทันทั่วทั้งที่ ขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่

การประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Product Evaluation) คือ เป็นการประเมินผลหลังจากดำเนินงานสิ้นสุดลง ซึ่งประกอบด้วยการประเมินผลลัพธ์ (Output Evaluation) โดยพิจารณาจากปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

กองทุน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

กองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนสมาชิกชุมชนในพื้นที่ หมู่บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ 12 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอลำใหม่ จังหวัดจันทบุรี ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล กองทุนละ 1 ล้านบาท

ด้านกระบวนการทำงาน หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับความสอดคล้องของ นโยบาย หลักการ กองทุนหมู่บ้าน ความเหมาะสมของโครงสร้างสายการบังคับบัญชา วัตถุประสงค์ของโครงการและการวางแผนปฏิบัติงาน ความคิดเห็นในการคัดเลือกคณะกรรมการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บเอกสาร

ด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับเงื่อนไขเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ขอกู้สัดส่วนของการนำเงินที่ได้มาจัดสรรระยะเวลาในการผ่อนชำระ และอัตราดอกเบี้ยที่ต้องชำระคืน

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่มีเคหะสถานอาศัยอยู่ประจำในหมู่บ้านทุ่งใหญ่ อำเภอลำใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ความคิดเห็นด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก

ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้ หมายถึง คิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน คู่มือ ระเบียบ คำสั่ง แบบฟอร์มการขอกู้เงิน และสถานที่จัดเก็บเอกสาร

อายุ หมายถึง อายุตัวของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้ที่ตอบแบบสอบถาม โดยระบุช่วงอายุเป็น 4 ช่วง ได้แก่ อายุระหว่าง ตั้งแต่ 20 - 30 ปี, มากกว่า 30 ปี - 40 ปี, มากกว่า 40 - 50 ปี และมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุดที่ได้รับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนผู้ที่ตอบแบบสอบถาม โดยระบุช่วงระดับการศึกษาเป็น 5 ช่วง ได้แก่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ ปวช. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ตำแหน่งในกองทุน หมายถึง ตำแหน่งปัจจุบันของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประธานกองทุน รองประธานกองทุน เลขานุการกองทุน และสมาชิกกองทุน

สถานสมรส หมายถึง สถานสมรสของประชาชน ได้แก่ 1. สถานภาพโสด 2. สมรส 3. หม้ายหรือหย่าร้าง

ประสบการณ์ทำงานในองค์กรชุมชน หมายถึง ประสบการณ์ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนผู้ที่ตอบแบบสอบถามในองค์กรชุมชนในตำแหน่งต่าง ๆ ว่า ไม่เคย หรือ เคย มีประสบการณ์ทำงาน

อาชีพ หมายถึง อาชีพของหัวหน้าครอบครัว หรือตัวแทนหัวหน้าครอบครัว
รายได้ หมายถึง รายได้สุทธิ/ เดือน ของประชาชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้าน: ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งใหญ่ หมู่ 12 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี